

Tatiana Baciu
STUDIUL ASUPRA VALORILOR ADOLESCENȚILOR
Universitatea Pedagogică de Stat "I. Creangă"
Catedra Psihologie

SUMMARY:

THE STUDY OF TEENAGERS VALUES.

In this article the results of the research of priority values of adolescents aged between 10 and 19 years are presented and the accessibility of those values is assessed. The author assumes that by analyzing the values the important issues of life, adolescent's behavior possible become transparent. The social adaptation of adolescents is directly determined by the ratio of the importance and accessibility of values. Research results contain adolescents presenting hierarchy of values, and the accessibility of values assessed by adolescents.

РЕЗЮМЕ:

РЕЗУЛЬТАТЫ ИССЛЕДОВАНИЯ ЦЕННОСТНОЙ СФЕРЫ ПОДРОСТКОВ

В этой статье описываются результаты исследования ценностная сфера подростков 10 – 15 лет и юношей 16 – 19 лет. Изучались привлекательность и доступность различных жизненных сфер для подростка. Выявлены высоко значимые и низкозначимые ценности подростков и юношей, а так же расхождения между привлекательностью и доступностью их ценностей. Исследуя данные параметры можно определить наличие или отсутствие внутренних конфликтов и внутренних вакуумов свидетельствующих об адаптивности подростков и юношей.

Valoarea este însușirea unor lucruri, fapte, idei, fenomene de a corespunde necesităților sociale și idealurilor generate de acestea; suma calităților care dau preț unui obiect, unei ființe, unui fenomen. Valorile personale sunt principii pe care omul își bazează deciziile și care îl ghidează în ceea ce el face. Valorile exprimă gradul de importanță pentru om al diferitor domenii ale vieții. Ele oferă direcția spre care se va îndrepta persoana.

Sunt câțiva factori importanți ce au determinat interesul nostru pentru studiul valorilor: Adolescenții sunt la etapa autodeterminării și formulării perspectivelor lor de viață. Latura de conținut al perspectivelor de viață o constituie sistemul de valori al persoanei. Prin analiza valorilor devin evidente aspectele importante ale vieții, gradul de satisfacere al necesităților lui, tendințele adolescentului. Analizând valorile, analizăm de fapt eventualul comportament al adolescentului. De asemenea, adaptarea socială a adolescenților este direct determinată de sistemul lor de valori, de raportul dintre aspectele de viață care sunt valoroase pentru ei și accesibilitatea acestora. Când există un dezechilibru dintre cele dorite și posibilitatea realizării dorințelor problemele vârstei, și cele personale devin vizibile.

Adolescentul își construiește perspectivele de viață anume prin reprezentările sale despre accesibilitatea și atractivitatea anumitor valori în viitorul său apropiat. Dacă între aceste două variabile există diferențe semnificative acest fapt poate fi indicele dezadaptării adolescenților sau indicele unei dizarmonii interioare. În acest articol valorile sunt analizate ca determinări ale adaptării sociale.

Obiectivele cercetării

Cercetarea dată a fost realizată în cadrul proiectului instituțional "Studiul KAP în sănătatea și dezvoltarea

tinierilor în Republica Moldova" orientat spre cercetarea și analiza comparativă a dinamicii factorilor de risc și protecție a sănătății și dezvoltării adolescenților. Studiul a fost desfășurat în primăvara 2012, în instituțiile de învățământ preuniversitar, profesional și mediu de specialitate. Selecția instituțiilor în colectarea datelor de către echipele de studiu a fost aleatorie, la cercetare au participat 2400 subiecți.

În cadrul studiului ne-am propus să cercetăm: 1) valorile prioritare ale adolescenților cu vârste cuprinse între 10 și 19 ani; 2) aprecierea accesibilității valorilor – raportul dintre "valori dorite" versus "valori accesibile"; raportul dat indică zonele de frustrare, de conflict pentru adolescenți. Pentru realizarea scopurilor propuse am folosit metoda lui E.B. Fantalova „Nivelul raportului dintre valori și accesibilitatea lor”.

Rezultatele cercetării. 1. Valorile prioritare apreciate de adolescenți.

În corespundere cu primul obiectiv al cercetării, adolescenții urmau să aprecieze importanța diferitor aspecte de viață, cum ar fi: viață activă, sănătate, activitate interesantă, frumusețea naturii și artei, dragostea, viața asigurată material, existența prietenilor buni și fideli, încrederea în sine, cunoașterea, libertatea, viața de familie fericită, creația. Consecutivitatea alegerilor făcute permite stabilirea ierarhiei valorilor, reflectând importanța domeniului respectiv de viață pentru adolescenți. În funcție de ordinea alegerii făcute, importanța valorii poate fi considerată a fi înaltă, medie, joasă.

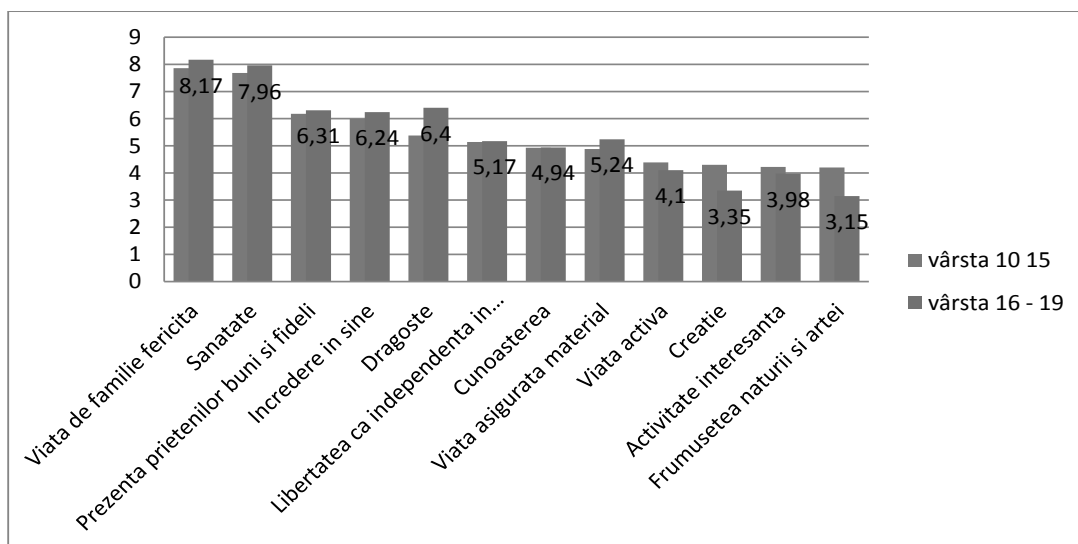

Fig. 1. Ierarhia valorilor pentru adolescenți.

Datele obținute ne arată că toți adolescenții aleg ca prioritate valorile *viața de familie fericită, sănătatea, prezența prietenilor buni și fideli*, iar importanță joasă pentru adolescenți o au valorile *creația, activitatea interesantă, frumusețea naturii și arta*.

Valoarea înaltă a **familiei** este determinată de faptul că familia rămâne a fi singura instituție de sprijin pentru adolescenți. Familia este cadrul de referință pentru adolescenți, sursa lor de siguranță. Dar și sursa asigurării satisfacerii altor necesități de bază ale adolescenților.

Valoarea înaltă a **prietenilor buni și fideli** e în concordanță cu particularitățile vârstei. Adolescenții, în procesul lor de socializare, sunt preocupați de constituirea relațiilor apropiate cu semenii, relații care le asigură oportunitatea pentru dezvoltarea socială și personală, maturizarea și învățarea relațiilor interpersonale.

Prezintă interes faptul că valoarea **sănătății** de asemenea este prioritară pentru adolescenți și se situează pe locul trei. Conform cercetărilor psihologilor I.V. Dubrovina, L.S. Vâgotskii, U. Șchiopu, I. Con, E. Erikson, prioritate pentru adolescenți sunt valorile prietenilor, libertății, încrederii, activității interesante, valoarea sănătății fiind mai mică la această vârstă. Sănătatea este prețuită de persoanele care înțeleg ce înseamnă absența ei, de regulă de persoanele care au o anumită vârstă. Putem presupune că alegerea făcută de adolescenți se datorează faptului că importanță pentru adolescent devine sănătatea părintelui ca persoană ce este sursa de siguranță, de asigurare materială a adolescentului. Precum și de faptul că ei reproduc valorile adulților, fără raportare la propria existență.

Valorile spirituale sunt la periferia alegerilor, au cea mai mică importanță pentru adolescenți. Semnificația lor joasă este în concordanță cu societatea orientată spre supraviețuire; autorealizarea, creația devin necesități actuale când sunt satisfăcute necesitățile de bază ale omului.

Cercetările efectuate de I. Caunenco și N. Caunova (2008) asupra sistemului de valori al tinerilor și adulților din Moldova în perioada transformărilor sociale ne

permit să concluzionăm faptul concordanței rezultatelor obținute în cadrul cercetării realizate de ei cu a celei realizate de noi. Deși autorii au folosit pentru cercetare metoda lui Șvarț de studiere a valorilor, unele valori corespund după aspectul semantic cu cele evocate în metoda lui E. B. Fantalova. Deci observăm aceleași priorități valorice la adolescenții cuprinși între 16 – 19 ani și cei de 18 – 25 ani. Astfel, pentru tinerii de 18-25 de ani prioritate sunt valorile familiei și sănătății, iar valorile viața spirituală, frumusețea naturii sunt cele mai puțin atractive. Observăm că e vorba de un construct stabil, care nu se modifică odată cu vârsta.

Valorile prioritare ale adolescenților de 16 – 19 ani incluși în cercetarea noastră nu corespund și cu valorile prioritare ale tinerilor din țările Europei de Vest (vezi I. Caunenco, N. Caunova, 2010, p 137). Tinerii din Europa de Vest aleg egalitatea, autonomia intelectuală și armonia.

Rezultatele obținute ne indică faptul că sistemul de valori la adolescenții investigați de noi este în curs de formare și are un caracter difuz. Valorile adolescenților nu sunt actualizate, **ierarhia valorilor** creată de adolescenți nu este stratificată, **este omogenă** după nivelele de importanță a valorilor și anume: deși sunt ierarhizate, marea majoritate a valorilor au pentru adolescenți importanță medie.

2. Precierea accesibilității valorilor de către adolescenți.

Prin analiza diferențelor dintre prețul valorii și accesibilitatea ei putem trage unele concluzii despre **nivelul** de adaptare al adolescenților și de a face unele constatări referitor la manifestarea unor tendințe nefavorabile ale adaptării lor sociale.

Datele obținute ne arată că există în fond, cu unele excepții, o concordanță între prețul valorilor și accesibilitatea lor: adolescenții se caracterizează printr-un confort emoțional relativ, adaptare socială raportată la majoritatea domeniilor de viață.

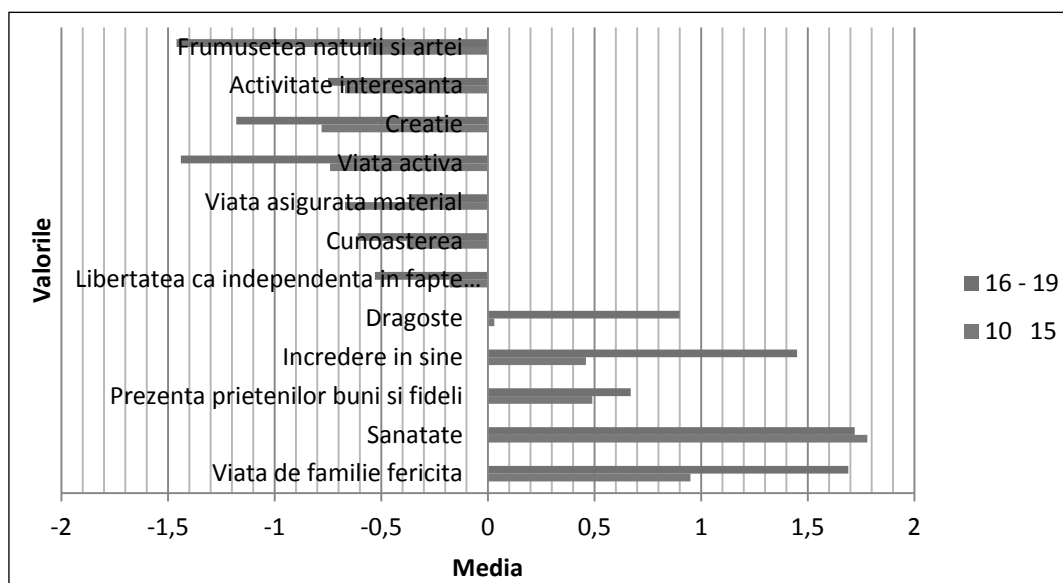

Fig. 2. Diferențele medii dintre aprecierea valorilor și accesibilității lor.

După cum se vede în figura 2, adolescenții consideră că un șir de valori, cum ar fi *încrederea în sine și activitatea interesantă, libertate ca independență în fapte și acțiuni, cunoaștere, viața activă, creația, frumusețea naturii și artei* sunt mai accesibile, decât importanța lor – ele prezintă un interes redus pentru adolescenți. Adolescenții nu se vor orienta spre aceste aspecte ale vieții pentru autorealizarea lor, pentru trasarea sarcinilor legate de viitorul lor. Aceste valori vor avea un rol minim în planificarea viitorului adolescenților.

De asemenea, adolescenții consideră că un șir de valori, cum ar fi *viața asigurată material, viața de familie fericită, sănătatea, prezența prietenilor buni și fideli*, sunt importante, iar accesul la ele le este limitat. Există riscul pentru dezvoltarea conflictelor interne în aceste aspecte ale vieții. Acestea sunt domenii încărcate de insatisfacții. Realizarea necesităților principale – sănătate, viața de familie, viața asigurată material – este dificilă.

Pe baza dezvoltării capacităților cognitive la nivel ridicat, a unui mare volum de cunoștințe din diverse domenii, a unei oarecare experiențe proprii de viață sau a observării evenimentelor din jurul său, adolescentul își formează un mod propriu de a înțelege viața, își cristalizează o concepție care începe să-l călăuzească în alegerile pe care le face și în care își investește forțele. Sursele valorilor sunt influențele socio-culturale. Dar la nivelul individului sunt selectate, ierarhizate într-un mod personal și au semnificații, intensitate și funcții orientative diferite. O anumită răsturnare de valori în societățile de tranziție perturbă procesul formării sistemului personal de valori cu toate consecințele acestui fapt pentru alegerea căilor de auto-realizare. În societatea orientată spre supraviețuire prioritară devin valorile legate de siguranță, familie, sănătate, asigurare materială. Adolescenții întâmpină dificultăți în procesul de căutare a locului lor în viață, au posibilități reduse de autoafirmare și autorealizare.

Bibliografia:

1. Arts, Will, Loek Halman, eds. 2004. European Values at the turn of the Millenium, Leiden: Brill.
2. Ester Peter, Michael Braun, Peter Mohler, eds. 2006. Globalization, Value Change, and Generations. A Cross-National and Intergenerational Perspective, Leiden, Boston: Brill.
3. Kurtines, W., Gewitz, J.I. The role of values in psychology and human development, New York, John Wiley and Sons Inc., 1992.
4. Roco, M. Cercetări privind gândirea morală și ierarhia valorilor, II, Revista de psihologie, 2001, 3-4.
5. Sandu, Dumitru. 1996. Sociologia tranziției. Valori și tipuri sociale în România, București: Editura Staff.
6. Voicu Bogdan, Mălina Voicu, ed., 2007. Valori ale românilor: 1993-2006. O perspectivă sociologică, Iași: Institutul European.
7. Кауненко И, Каунова Н. Социально психологические особенности ценностной сферы молодежи и взрослых Молдовы. // Этносоциологические и этнопсихологические практики: методологические подходы и комментарии: учеб.-метод. пособие для высш."Primex-Com" SRL; 2010.
8. Мамедова Ж.С. Ценностные ориентации личности в контексте временной перспективы // Гуманитарные и социально-экономические науки. Спецвыпуск «Педагогика». — 2006. — № 6.
9. Собкин В. С., Буреломова А. С. Ценностные ориентации современного подростка. // Образовательная политика. — 2010.
10. Фанталова Е.Б. Об одном методическом подходе к исследованию мотивации и внутренних конфликтов // Психологический журнал №1 1992, с.107-117.